

Neskončni rebus

JERNEJ TREBEŽNIK

»Mislim, da ti moram povedati svojo zgodbo,« izreče ženski glas v zunanosti polja, še preden temo prvič prekine svetloba. Slednja se hitro prelevi v niz abstraktnih podob, ki jih spremlja prav tako abstraktna naracija, dokler se zmes idej in slik ne izkristalizira v ohlapno pripoved ter nato spet nazaj, v lov bežnih, meglenih, z vseh koncev nabranih podob. »Zgodba«, ki nam jo skušajo povedati glasovi, se nam ravno v trenutku, ko jo začnemo grabiti, vedno spet izmuzne in se pogosto izkaže zgolj za distrakcijo, ki ne stremi k prenašanju jasnih sporočil ali razkrivanju pomenov, temveč k iskanju svežih, izvirnih načinov (filmskega) pripovedovanja.

Naključno razkošje prosojnega vodnega rebusa

(Slučajna raskoš prozirnog vodenog rebusa, 2020) je animirani celovečerni film, s katerim svojo nenavadno umetniško vizijo drugič v celovečernem formatu predstavlja hrvaški multimedijški umetnik Dalibor Barić. Ta je film praktično v celoti ustvaril sam (oziroma ob pomoči igralcev, ki so likom posodili glasove), kar pomeni, da je bil hkrati režiser, scenarist, grafik, animator, skladatelj, montažer in še kaj, zato je treba film do neke mere gotovo razumeti kot precej osebno delo. Ta osebna, intimna nota se v nekaterih pripovednih obrisih tudi jasno kaže, a je film hkrati idejno in stilistično skrajno eklektičen ter univerzalen. Kombinaciji in dinamiki pripovednih tehnik in načinov namreč ves čas sledi tudi pisan kombinacija stilov animacije, ki od kolaža, obdelanih arhivskih posnetkov in abstraktnih risb v nekaterih ključnih, najbolj realističnih, dostopnih trenutkih sega do rotoskopije, torej risanja preko videoposnetkov. Raba rotoskopije animaciji po eni strani večkrat vdihne živahnost igranega, a se zdi z nenehnim prevešanjem v druge tehnike vse od uvodnega kadra usmerjena prav k preseganju nekaterih temeljnih omejitev igranega filma, torej k preseganju podrejenosti

osnovnim zakonom logike, fizike in verodostojnosti. Barić s svojim vizualnim eksperimentiranjem raziskuje prav prostore, ki bi bili z upoštevanjem nekaterih pripovednih pravil spregledani ali namerno izpuščeni, s tem pa tudi v trenutkih, ko je mogoče med prizori vendarle vleči nekatere rdeče niti, pripovedi dodaja vtis skrivnostnosti in zagonetnosti.

Budno oko in uho bosta v nizu prizorov sicer kmalu prepoznala ohlapno upodobitev človeka, ki se zaradi nekega razloga skriva pred policijo in pri tem zapada v vse večjo psihološko stisko, hkrati pa se zdi del večje, kompleksnejše zarote, s katero se v neonoirovsko zasnovano in atmosfero filma prikradejo še elementi znanstvene fantastike. Ob tem lahko v določenih dialogih in podobah morda zaznamo tudi zametke družbene kritike, denimo komentar kapitalističnih načinov proizvodnje ter njihovih posledic, torej ekološke krize in dolgočasnih pisarniških služb, čeprav gre morda tudi v teh primerih bolj kot za resen družbeni angažma zgolj za spretno spisane verze abstraktne poezije (»prosti čas preživim v prostem padu skozi prostor in čas«). Pri razvozlavanju vsebinskih poudarkov pa je ključno prav sprejetje specifičnega odnosa, ki ga film gradi z resničnostjo oziroma doslednostjo. Prej ko se otresemo potrebe ali želje po linearni, koherentni pripovedi, prej bomo v seriji abstraktnih podob in verzov, izsekov iz reklam ter bežnih napisov prepoznali tiste delčke, ki so za razumevanje pripovedi nujni, in tiste, ki delujejo le kot proste asociacije ali pa celo služijo zgolj ustvarjanju in razbijanju atmosfere filmske iluzije, torej neke vrste funkciji potutitve. Okrog orisane osnovne pripovedne linije nas ne nazadnje vodi še kar nekaj glasov in podob, ki vsi predstavljajo svoje perspektive doživljanja sveta, čeprav to z osrednjim zapletom pogosto niti ni zares povezano. K dezorientiranju in zavajanju ob tem pripomore

Naključno razkosje, prosojnega vodnega rebusa (2020)

tudi gladko, skoraj nezaznavno prelivanje kadrov in glasov, ob katerih Martin kmalu postane John ali Mister X, hkrati pa se v sam film stapljajo tudi prizori iz filmov ali televizijskih oddaj, ki jih spremljajo liki. Slednji se na filme, na filmsko umetnost na splošno, najbrž tudi na sam film, ki ga gledamo, večkrat neposredno nanašajo (»gledal sem film o nekom, ki gleda film o nekom, ki gleda film«), s čimer se začne film hitro obračati navzven in učinkovati kot igra ogledal. Na nekem mestu ne nazadnje omeni **Zrcalo** (Zerkalo, 1980, Andrej Tarkovski), pa tudi delo Davida Cronenberga, kar vsaj delno izda režiserjev referenčni okvir oziroma njegovo interno logiko, za katero lahko z malce domišljije ugotovljamo, da v slogu Rusa teži k ustvarjanju specifične ritmičnosti in meditativnosti, Kanadčanu pa se približa z upodabljanjem čudnega, obskurnega, marginaliziranega. Hkrati morda film temelji na predpostavki, da koherentne, linearne pripovedi le težka zajemajo fragmentirane, multiskalarne realnosti in osebnosti 21. stoletja, s čimer se morda uvršča še v kontekst samorefleksivnih sodobnih kriptičnih krimičev, kakršna sta **Skrivna pregreha** (Inherent Vice, 2014, Paul Thomas Anderson) in **Under the Silver Lake** (2018, David Robert Mitchell); pri slednjih se zdita pripovedni zasnovi

prav tako že sami po sebi predvsem kritika družbe, obsedene z jasnimi pomeni in enoznačnimi razlagami ter nesposobne uiti ukoreninjenim vzorcem razmišljanja.

Kljub spogledovanju z raznimi konci filmskega zemljevida pa skozi *Rebus* do izraza prihaja povsem samosvoja avtorska vizija, ki je pravzaprav očitna od samega začetka filma, pri čemer pa vsak posamični kader in vsaka izgovorjena replika do nas še vedno prideta v povsem nepričakovani obliki. V tem smislu se naslov filma, ki se sam po sebi morda zdi pretenciozen in namerno zavajajoč, pravzaprav izkaže kot natančen, smiseln pokazatelj kompleksne, ugankarske zasnove pripovedi in lingvistične dovršenosti scenarija. Deloma gre torej prav za igro izmikavanja pričakovanjem, ker smo ves čas prisiljeni sami polniti pomenske praznine, pri tem pa pogosto več kot o pripovedi filma ugotovimo o sebi, saj smo neizogibno pahnjeni po poti lastnih asociacij, spominov in tudi razpoloženj. Kar je torej najbrž bežna kritika miselne ukalupljenosti sodobne družbe, je obenem prosta asociacija in vsaj v odtenkih tudi namerno zavajajoč nesmisel, zaradi česar morda nismo po ogledu nič kaj bolj razsvetljeni kot pred njim, smo pa vsaj malce bolj utrjeni v veri v brezmejnost filmske ustvarjalnosti.